

TRAFICUL DE PERSOANE ÎN SPAȚIUL VIRTUAL

Ramona Mihaela MOLDOVAN*

ABSTRACT: *Once with the spread and use of computers and Internet on a larger scale, trafficking in persons has conquered a new space: cyberspace. The recruitment of victims through the Internet, the use of e-mails for the moral coercion of the victim and ultimately, the exploitation of victims with the purpose of obtaining widespread Internet pornography constitute human trafficking in cyberspace. This area of crime deployment raises many questions like: who will be criminally liable, which is the applicable law, which is the end point of the crime?*

KEYWORDS: *computer crime, human trafficking, cyberspace, computer fraud*

JEL CLASSIFICATION: *K 00, K 14*

Societatea informatică, bazată pe cunoaștere, are un impact profund asupra sistemului economic, social, politic și nu în ultimul rând, juridic. În mai puțin de o generație, revoluția informatică și introducerea calculatoarelor în fiecare aspect al societății a schimbat lumea. Dar cum orice schimbare în viața socială crează noi premise pentru săvârșirea unor fapte ilicite, și utilizarea pe scară tot mai largă a sistemului informatic a creat posibilitatea săvârșirii unor noi infracțiuni, denumite generic „infracțiuni informatice”. Odată cu introducerea termenilor de *bit, byte, sistem informatic*, s-a introdus în limbaj și termenul de *computer crimes*, desemnând faptele ilicite comise prin intermediul informaticii.

Astfel, jocurile de noroc și pariurile, vânzări online de bunuri scoase de pe piață, fraudă informatică, furtul de identitate, falsificări, acces nepermis la baze de date secrete, răspândirea virusilor informatici, pornografia, violarea corespondenței, sunt doar câteva din infracțiunile comise prin intermediul sistemului informatic. Prin urmare s-a văzut necesară instituirea unor noi norme juridice prin care aceste fapte să fie incriminate, putând astfel atrage răspunderea penală a celor care le comiteau.

Pe plan juridic, în anii '90 nici un text de lege și nici o decizie a instanțelor nu aminteau încă internetul. Acesta era văzut de mulți ca un fel de „Far West” juridic, un sector în care orice era posibil. Cu toate acestea, problemele juridice existau deja din plin. Toate domeniile dreptului erau vizate prin fapte precum răspândirea pe calea

* Assistant, “Petru Maior” University of Tîrgu-Mureș, Faculty of Economics, Law and Administrative Sciences, ROMANIA.

internetului a unor materiale fără acordul autorului, daune materiale produse prin divulgarea unor secrete, concurența neloială, insultă și calomnie, etc.

Cu timpul și odată cu răspândirea tot mai largă a utilizării acestuia și dobândirii de cunoștințe de specialitate de către tot mai multe persoane în domeniul informatic, și sfera faptelor ilicite s-a mărit, apărând așa-zisele infracțiuni informatice, adică realizarea unor acțiuni directe sau indirecte, fizice sau logice, premeditate sau nepremeditate, ce au ca scop modificarea uneia sau mai multor stări (confidențialitate, integritate, accesibilitate) ale unui sistem sau subsistem informațional. Accesibilitatea și penetrarea pe scară largă a tehnologiilor informației și comunicației pe de o parte, permit un tip de criminalitate ce nu ar fi posibil fără sistemele informatice, iar pe de altă parte oferă posibilități sporite de comitere a unor crime tradiționale.¹

Infracțiunile informatice sunt fapte criminale pentru a căror executare, descoperire, represiune, sunt necesare cunoștințe din domeniul tehnologiei calculatoarelor. Trebuie să facem o distincție între infracțiuni „eventual” informatice și infracțiuni informatice în sens restrâns. Infracțiunile eventual informatice (sau infracțiuni informatice în sens larg) sunt acelea care pot fi săvârșite și fără a se recurge la tehnologiile informatice. De exemplu, insulta prin intermediul internetului. Infracțiunile informatice în sens restrâns sunt acelea care antrenează sisteme informatice sau telematice, fie ca obiect material, fie ca bun protejat.² Astfel, accesul abuziv la un sistem informatic, fraudă informatică, răspândirea virușilor informatici constituie exemple de infracțiuni care într-o lume fără calculatoare nu ar putea exista.³

Printre infracțiunile informatice în sens larg, am putea vorbi și de traficul de persoane. În ce măsură poate contribui internetul și calculatoarele la săvârșirea acestei infracțiuni? Putem vorbi efectiv de un „trafic de persoane în spațiul virtual”?

În conformitate cu art. 3 al Protocolului privind Prevenirea, Combaterea și Sancționarea Traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor (2000)⁴, adițional la Convenția ONU împotriva crimei organizate transfrontaliere, „traficul de persoane înseamnă recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței sau a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau situație de vulnerabilitate, sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau foloase pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra altei persoane în scop de exploatare. Exploatarea va include, la nivel minim, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forțate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute sau prelevare de organe”.

Referitor la *elementul material*, bineînțeles, nu putem vorbi de transportare, transfer, adăpostire sau primire a persoanelor, prin intermediul internetului. Însă cu privire la prima formă a elementului material al infracțiunii, și anume la *recrutare*, putem spune că aceasta se poate realiza și pe această cale.

¹ A se vedea VasIU, I., VasIU, L., *Frauda informatică*, în Revista de Drept Penal, Anul XII, nr. 1, Ianuarie-Martie, „Asociația Română de Științe Penale, București, 2005, p. 43

² A se vedea Mario Luberto - *“I reati informatici contro il diritto alla privacy. La tutela fornita dal D.L.G. N. 196 del 2003 e dal codice Penale”*, în Giurisprudenza di Merito, nr. 3/2008, martie, Milano, pag. 898, 899

³ A se vedea *“Comercio elettronico e servizi delle società dell’informazione”*, diretta da Vincenzo Francescheli și Emilio Tosi, capitolul 9-*Le responsabilità penali*, de Giovanni Buonomo, Ed. Giuffrè, Milano 2003, p. 324

⁴ UNIFEM and UN Project on Human Trafficking in the Mekong Sub-region, Trafficking in Persons, A Gender and Rights Perspective Briefing Kit, Sheet 2, 2002 [http://unifem-eseasia.org/resources/others/traff kit.pdf](http://unifem-eseasia.org/resources/others/traff%20kit.pdf)

Recrutarea constă în racolarea potențialelor victime prin atragerea lor de către traficanți prin diferite procedee, cele mai frecvente fiind poveștile de succes ale altor persoane care au fost ajutate să plece în străinătate și care au revenit cu mari sume de bani după o perioadă relativ scurtă de timp.⁵

Metodele și tehnicile de recrutare utilizate sunt diferite, în funcție de gradul de vulnerabilitate a victimei, datorită vârstei, nivelului ei de instruire, stării sale materiale (de cele mai multe ori precară), lipsei de experiență de viață, naivității.

Principalele mijloace de recrutare constau în:

- promisiunea unei slujbe onorabile și bine plătite în țările din Occident, făcută direct de către traficant, ori prin intermediul rudelor sau prietenilor victimei care se bucură de încredere din partea ei. Aceștia i se promite o carieră de model, servicii în baruri sau cluburi, un post de bonă sau menajeră.

- Anunțurile în ziare privind oferte de locuri de muncă în străinătate, deosebit de atractive sub aspectul salariului foarte mare ce poate fi obținut, în raport cu condițiile minime privind pregătirea cerută viitorilor angajați.

- Anunțurile agențiilor matrimoniale⁶

Foarte des aceste anunțuri privind locurile de muncă sau anunțurile matrimoniale se regăsesc pe diferite site-uri. De cele mai multe ori, traficanții aleg site-uri special create pentru astfel de anunțuri, pe care își postează apoi propriul lor anunț, alături de altele care într-adevăr oferă locuri de muncă, traficanții oferind însă condiții mult mai avantajoase decât celelalte, atrăgând astfel victimele.

Mijloacele utilizate de traficanți pentru realizarea acțiunilor de traficare sunt enumerate în art. 12 alin. 1 din Legea nr. 678/2001, și constau în: amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane.

A constrânge înseamnă a sili pe cineva, a forța, a obliga o persoană să facă un anumit lucru pe care de bunăvoie nu l-ar face sau să aibă o anumită conduită ori un anumit comportament. Constrângerea poate fi fizică sau psihică (morală), iar acțiunile prin care se obține în fapt sunt violența sau amenințarea.⁷ În spațiul virtual, doar constrângerea morală se poate realiza, victimele fiind amenințate prin diferite mailuri, mesaje instantanee (messenger, chat), sau chiar postări pe diferite forumuri.

Constrângerea morală presupune amenințarea victimei cu producerea unui rău îndreptat în mod nemijlocit asupra acesteia, asupra soțului sau asupra unei rude apropiate, rău care poate fi îndreptat numai prin acceptarea cererilor traficantului. Producerea unui rău poate fi de exemplu publicarea pe diferite site-uri a unor filme sau poze pe care persoana în cauză nu ar dori să le facă publice.

Problema care s-a ridicat în doctrină și în practică a fost dacă răspunzător pentru mesajele postate pe internet este doar autorul acestora, sau și responsabilul serverului. Concluzia la care s-a ajuns este că dacă administratorul sistemului nu poate să prevadă și

⁵ A se vedea Florea Pasca- *Fenomenul infracțional de trafic de ființe umane*, Ed. Pro Universitaria, București, 2010, p. 101, 102.

⁶ Idem

⁷ *Ibidem*, p. 106

să verifice conținutul mesajelor trimise de abonați, ci s-a limitat să garanteze funcționarea optimă a serviciului și corecta utilizare, nu poate fi tras la răspundere pentru conținutul mesajelor. Însă în cazul moderatorului grupului de discuții, a cărui atribuție este de a controla mesajele și de a autoriza publicarea lor, putem vorbi de un concurs de persoane la săvârșirea infracțiunii.⁸ De exemplu, în Marea Britanie Actul Justiției Criminale și a Ordinii Publice (Criminal Justice and Public Order Act) prevede faptul că transmitătorul unui materialul obscen nu este singura parte care riscă o condamnare: organizația ce furnizează facilitățile necesare accesului Internet -. Un centru de calculatoare sau un angajat- poate fi responsabilă. Dacă aceștia sunt cinștienți că sistemul de care sunt responsabili este folosit pentru a se distribui materiale obscene și nu întreprind nimic pentru a împiedica această acțiune, vor putea fi aduși în fața instanței.⁹

Uneori însă rolurile se inversează, în sensul că victima este cea care abordează traficanțul. Ne gândim aici la traficul de organe, în care deseori, în vederea racolării pentru traficul de organe, viitorul donator decide să caute cumpărători online prin intermediul rubricilor imobiliare care au mai mulți vizitatori, dându-și nume fictive și folosind mobile special achiziționate. „Voluntarii”, de cele mai multe ori cu vârsta între 20-40 de ani, cer sume mari, oferind în schimb organe fără de care își pot continua viața (rinichi). Consimțământul victimei așa cum știm însă, nu este o cauză care exonerează de răspundere traficanțul. În această situație însă, și victima săvârșește o infracțiune, cea prevăzută de Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății¹⁰.

Printre *modalitățile de exploatare* a unei persoane, cele care pot fi realizate în spațiul virtual sunt obligarea la reprezentări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice și efectuarea unor alte asemenea activități prin care se încalcă drepturi ori libertăți fundamentale ale omului.

Prin obligarea persoanei traficate la reprezentări pornografice sunt încălcate implicit și prevederile legale din Legea nr. 196/2003 privind prevenirea și combaterea pornografiei¹¹ și Protocolul facultativ al Convenției cu privire la drepturile copilului, prostituția copiilor și pornografia infantilă¹² semnat de România la 26 septembrie 2001.

Având în vedere amploarea deosebită a acestui fenomen în rețeaua internet, legiuitorul a decis incriminarea expresă a pornografiei infantile, săvârșite prin mijloace informatice, mai exact “producerea în vederea răspândirii, oferirea sau punerea la dispoziție, răspândirea sau transmiterea, procurarea pentru sine sau pentru altul de materiale pornografice cu minori ori deținerea, fără drept, de materiale pornografice cu minori”.

Convenția asupra criminalității cibernetice definește în art. 9 “pornografia infantilă” ca “incluzând material pornografic (obscen, împotriva valorilor morale), care înfățișează vizual un minor implicat într-un act sexual explicit, imagini realiste reprezentând un minor implicat într-o activitate sexuală”. În același text, prin minor se înțelege “orice persoană sub 18 ani, sau în funcție de legislația națională, o persoană care nu are peste 16 ani”.

În anul 2007 un studiu arată că în România o victimă de gen feminin a fost răpită de traficanți în scopul exploatarei prin pornografie pe internet.¹³ Legat de traficul de copii,

⁸ A se vedea Vincenzo Franceschelli, Emilio Tosi – *op.cit.*, p. 322

⁹ A se vedea Ioana Vasii, *Criminalitatea informatică*, Ed. Nemira 1998, București, p. 132

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372/2006

¹¹ M.Of. nr. 342 din 20 mai 2003

¹² M.Of. nr. 601 din 25 sept. 2001

¹³ A se vedea Florea Pasca- *op.cit.*, p. 143

studiul arată că în 2007 principala modalitate de exploatare a copiilor a fost cea sexuală (75%), dintre care 6 minori au fost victime ale exploatării în scop pornografic, două dintre ele ale celei practicate prin intermediul internetului.

Numărul redus de victime ale infracțiunii de trafic de persoane exploatate în acest scop față de numărul victimelor utilizate în alte scopuri nu reduce deloc importanța sa. Aceasta pentru că sumele obținute din pornografia pe internet este mult superioară sumelor pe care le poate obține un traficant utilizând victima în alte scopuri. De asemenea, numărul persoanelor care pot viziona acele imagini este foarte ridicat, în fracțiuni de secundă imaginile putând fi transmise peste hotare, chiar și pe alte continente.

În aceste situații traficanții vor răspunde penal și pentru aceste fapte, în concurs de infracțiuni. Referitor la cei care vizionează site-urile, jurisprudența a considerat că simpla "vizitare" a unui site care conține astfel de imagini, fără însă a le descărca, nu reprezintă infracțiune.¹⁴

Caracterul continuu al infracțiunii

Se poate face o distincție a faptelor ilicite ținând cont de caracteristicile tehnice ale mijlocului utilizat. Astfel, în cazul transmiterii prin poșta electronică, sau prin chat online, mesajul este transmis instantaneu; însă alta este situația în cazul faptelor ilicite săvârșite prin site-uri Internet sau prin grupuri de discuție pe Usenet. Aici regăsim o retransmitere permanentă a datelor, fără posibilitatea celui vătămat în drepturile sale de a o împiedica. Site-ul este vizibil în orice parte a lumii conectată la rețea și în orice moment. De aici putem trage concluzia că ilicitul săvârșit prin aceste metode (site-uri internet) este ca și un ilicit continuu, în care datele sunt în mod constant disponibile.¹⁵

Infracțiunea în formă continuă se caracterizează prin faptul că continuității i se asociază posibilitatea de a pune capăt leziunii, iar dauna provocată e mereu mai mare, în fiecare moment. În cazul traficului de persoane în care se folosește internetul ca mijloc de recrutare, amenințare sau modalitate de exploatare, condițiile sunt îndeplinite.

Importanța clasificării ca infracțiuni continue se regăsește în instituția prescripției. Codul penal stabilește în privința prescripției, că aceasta curge pentru infracțiunile consumate din ziua respectivă iar pentru infracțiunile continue din ziua în care s-a pus capăt acesteia. Aceasta înseamnă că pentru infracțiunile privind datele de pe internet prescripția curge doar de la momentul în care datele respective au fost scoase de pe internet. În acest sens s-a pronunțat și instanța franceză, într-o speță soluționată de Tribunal correctionnelle de Paris în 6 decembrie 2000, în care a statuat că prescripția nu curge atâta timp cât datele sunt încă accesibile online.¹⁶

Sub un alt aspect, caracterul continuu al infracțiunii face posibilă participarea unui terț la infracțiunea începută deja. În astfel de cazuri, nu avem de-a face cu două infracțiuni distincte săvârșite de două persoane diferite la momente diferite, ci de un concurs de persoane în cadrul aceleiași infracțiuni continue. Să ne gândim astfel la responsabilitatea *Host-provider*-ului care ia la cunoștință de caracterul ilicit al datelor ospitate pe propriile servere și nu le elimină, consimțind la accesarea lor de către orice persoană.¹⁷

¹⁴ A se vedea Decizia din 5 ianuarie 2005 a Curții de Casație Paris, în Vincent Fauchoux, Pierre Deprez – „*Le droit de l'internet- lois, contrats et usages*” Ed. Litec, Paris, 2008, p. 216

¹⁵ A se vedea Francesco Buffà „*Profili penali del commercio elettronico*”, Ed. Giuffrè, 2006, p. 279

¹⁶ *Ibidem*, p. 282

¹⁷ *Ibidem*, p.283

Stabilirea legii aplicabile

Cu privire la aceste infracțiuni se ridică problema locului săvârșirii faptei, care atrage și legislația aplicabilă și competența judecătorească. Prin natura sa, internetul este un instrument supranațional în care utilizatorii devin administratorii informațiilor fără a fi uneori conștienți de aceasta. De aceea se consideră necesar a se reveni la principiile anterioare principiului teritorialității, care este greu de aplicat în aceste cazuri¹⁸.

Se consideră că principiul universalității este cel mai acceptabil, care chiar dacă la prima vedere ar putea părea utopic, se aplică în diverse sectoare. Am putea aminti astfel drepturile omului (Convenția ONU), corupția internațională (Convenția de la New York), criminalitatea organizată și traficul de persoane (Convenția de la Palermo). Pe de altă parte însă, legea penală poate să guverneze numai acolo unde are forță să se impună: numai în locurile în care puterea suverană a cărei expresie este legea penală, permite acest lucru, în timp ce statul nu are interes întotdeauna să pedepsească faptele săvârșite în afara teritoriului său.¹⁹

De aceea, considerăm necesar ca la nivel internațional să existe o cooperare mult mai strânsă între state în ceea ce privește combaterea acestui fenomen, și de asemenea e necesară instituirea unor norme comune pentru sancționarea faptelor de trafic de persoane, luându-se în considerare și această nouă formă de manifestare, în spațiul virtual.

În concluzie, putem spune că inovațiile tehnologice ne-au simplificat viața permițându-ne să accesăm rapid la informații și să comunicăm la distanță într-un timp real, ceea ce odinioară era inimaginabil dar în același timp acestea pot reprezenta un adevărat pericol deoarece sistemul normativ nu reușește să facă față acestor fenomene cu aceeași rapiditate cu care ele se dezvoltă. Revoluția informatică a prins total nepregătite statele în ceea ce privește sistemul de drept. Ceea ce preocupă acum toate societățile moderne este nu numai cum să utilizeze mai eficient și să dezvolte continuu domeniul tehnologiei informaticii, ci și să stabilească cadrul legal în care să se dezvolte interacțiunile în acest domeniu. Pe lângă apariția unor noi infracțiuni specifice mediului informatic, s-a creat un nou cadru de desfășurare a unor infracțiuni clasice, precum traficul de persoane. Recrutarea victimelor prin intermediul internetului, folosirea mailurilor pentru constrângerea morală a victimei și în final, exploatarea victimelor în scopul realizării materialelor pornografice răspândite pe internet sunt modalitățile prin care are loc această infracțiune în spațiul virtual. Este necesară instituirea unor norme juridice care să reglementeze expres cine anume va răspunde în cazul difuzării unor astfel de materiale (doar cel care le-a introdus pe site sau și administratorul site-ului sau alte persoane), care este momentul în care infracțiunea de trafic de persoane se epuizează și începe să curgă termenul de prescripție (care în concepția noastră nu poate să curgă atâta timp cât informațiile sunt încă vizibile și accesibile pe site), și care este locul săvârșirii faptei (locul unde se află victima, locul unde informațiile au fost difuzate, locul unde se află făptuitorul care trimite mesajele de amenințare).

¹⁸ A se vedea Fabrizio Lisi, Gaetano Murano, Agostino Nuzzolo, "*I reati informatici- la disciplina penale nella societa dell., informazione. Profili procedurali*", Ed. Maggioli, San Marino, 2004, p.90

¹⁹ Francesco Antolisei – *Manuale di diritto penale- parte generale*, Ed. Giuffrè, Milano, 1985, p. 101

BIBLIOGRAFIE

- Francesco Antolisei – *Manuale di diritto penale- parte generale*, Ed. Giuffre, Milano, 1985, p. 101
- Francesco Buffa „*Profili penali del commercio elettronico*”, Ed. Giuffre, 2006, p. 279
- Vincent Fauchoux, Pierre Deprez – „*Le droit de l’internet- lois, contrats et usages*”Ed. Litec, Paris, 2008
- Vincenzo Francescheli și Emilio Tosi- “*Comercio elettronico e servizi delle società dell’informazione*”, capitolul 9-*Le responsabilità penali*, de Giovanni Buonomo, Ed. Giuffre, Milano 2003
- Fabrizio Lisi, Gaetano Murano, Agostino Nuzzolo, “*I reati informatici- la disciplina penale nella società dell’informazione. Profili procedurali*”, Ed. Maggioli, San Marino, 2004
- Mario Luberto - “*I reati informatici contro il diritto alla privacy. La tutela fornita dal D.LG. N. 196 del 2003 e dal codice Penale*”, în *Giurisprudenza di Merito*, nr. 3/ 2008, martie, Milano
- Florea Pasca- *Fenomenul infracțional de trafic de ființe umane* , Ed. Pro Universitaria, București, 2010
- Vasiu, I., Vasiu, L., „*Frauda informatică*”, în *Revista de Drept Penal*, Anul XII, nr. 1, Ianuarie-Martie, ,, Asociația Română de Științe Penale, București, 2005
- Ioana Vasiu, *Criminalitatea informatică*, Ed. Nemira 1998, București
- UNIFEM and UN Project on Human Trafficking in the Mekong Sub-region, *Trafficking in Persons, A Gender and Rights Perspective Briefing Kit*, Sheet 2, 2002 <http://unifem-eseasia.org/resources/others/traff kit.pdf>
-
-
-